

Olika typer av trakasserier på nätet

Sveriges
Kommuner
och Regioner

Olika typer av trakasserier på nätet

Upplysningar om innehållet:

Lisa Kaati lisa.kaati@foi.se

© Sveriges Kommuner och Regioner, 2021

ISBN: 978-91-7585-961-3

Text: Lisa Kaati, Johan Fernquist,
Stina Lindberg

Illustration: Edward Andersson

Produktion: Advant

Tryck: LTAB, 2021

Förord

Det demokratiska samtalet har förändras och det finns behov av att definiera vad som är god ton. Många anser att sociala medier är en stor orsak till utvecklingen på gott och ont. Upplevelsen av ett förändrat medieklimat, där ett ökat fokus på konflikt och polarisering i nyhetsvärderingen, påverkar tonen i det demokratiska samtalet. I skyddet bakom en skärm är många anonyma och det innebär att retorik och tonläge blir annorlunda än i det direkta mötet.

Sociala medier har inneburit att förutsättningar och möjligheter i det demokratiska uppdraget har förändrats de senaste tio åren. Paradoxalt nog har de möjligheter som sociala medier kan utgöra för att bredda det demokratiska samtalet också påverkat att klimatet har hårdnat och innebär att många istället tystnar.

Denna skrift har skrivits av FOI på uppdrag av SKR i syfte att försöka skapa ett gemensamt språk och en gemensam terminologi och samtidigt beskriva de vanligaste förekommande taktikerna för att trakassera någon online. Det är dock viktigt att vara medveten om att nya sätt att trakassera, kränka och förminska någon i den digitala världen hela tiden uppkommer.

Det finns behov av att ta till sig information och kunskap och omsätta den i sitt eget handlande. Ett gemensamt språk kan öka förståelsen för vilka taktiker som finns men ger också en grund för de viktiga samtal som vi gemensamt behöver föra för att sprida kunskap, öka medvetenhet och därmed möjliggöra en respektfull dialog i det demokratiska samtalet. Det i sig är ett första steg till att utgöra en motståndskraft.

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) har sedan början på 2000-talet arbetat för att verka som motkraft till det hot och hat som förtroendevalda utsätts för. Sedan 2016 har arbetet skett med ekonomiskt stöd från regeringskansliet. Trots ett idogt arbete med frågan har hot, hat och våld kommit att öka, både för förtroendevalda och för andra samhällsaktörer, inte minst på grund av sociala medier. Den här skriften är ett led i att öka kunskapen för att finna sätt att möta utvecklingen.

Stockholm i maj 2021

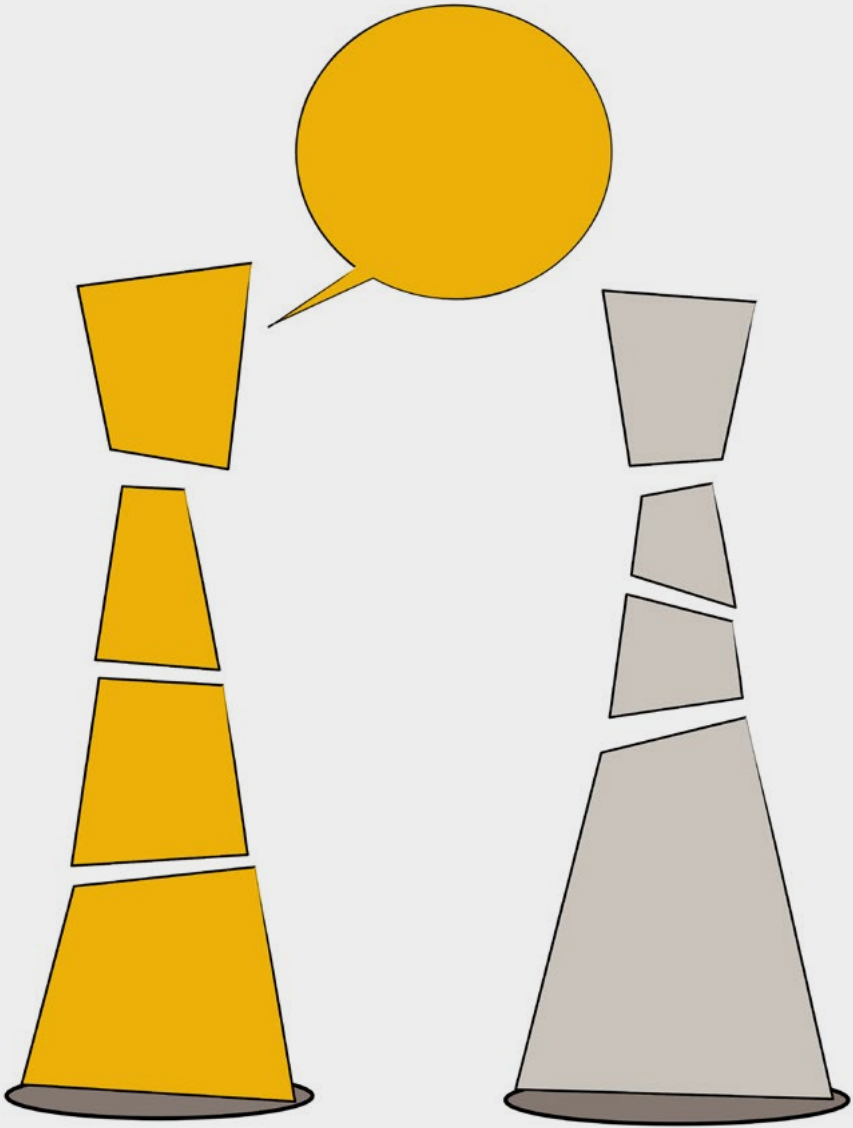
Anders Knappe

Ordförande

Sveriges Kommuner och Regioner

Innehåll

7	Kapitel 1. Inledning och bakgrund
9	Syfte
11	Kapitel 2. Taktiker för trakasserier
11	Allmänt näthat
12	Bekymmerstrollning
12	Brigading och röstningsbrigading
13	Catfishing
14	Cyberstalking
14	Deepfakes
15	Doxing
16	Dogpiling
16	Dödsnamn
16	Hundvissla
17	Listning
18	Massanmälningar
19	Meddelandebombning
19	Olovlig identitetsanvändning
20	RIP-trolling
21	Sealioning
21	Sexuell utpressning
22	Swatting
23	Visa närvaro
25	Kapitel 3. Konsekvenser
27	Kapitel 4. Om du blir utsatt

Inledning och bakgrund

Den ökade användningen av internet och sociala medier har lett till att olika former av trakasserier allt oftare sker i den digitala världen. Trakasserier innebär beteenden på nätet som är oönskade av den som blir utsatt. Vilka beteenden som uppfattas som trakasserier skiljer sig åt beroende på vem man frågar eftersom vi alla har olika uppfattningar om vad som är ett oönskat beteende. Gemensamt för oönskade beteenden är att de kan skada, såra, förminska eller kränka den som blir utsatt. I en undersökning från Pew Research Center vittnade fyra av tio amerikaner om att de blivit utsatta för någon form av trakasserier online.¹ Pew Research Center definierar trakasserier online utifrån sex beteenden: användande av nedsättande ord/begrepp, medveten förnedring/förminskning, stalking, fysiska hot, sexuella trakasserier och trakasserier som varar under en längre tid.

Not. 1 Vogel, E.A. (2021). The State of Online Harassment. Pew Research Center.

Trakasserier på nätet sker inte alltid i form av kommentarer i öppna kommentarsfält och forum, utan en stor del kommuniceras direkt till den utsatte via exempelvis privata meddelanden i sociala medier eller e-post. Trakasserier kan utföras av individer och av mer eller mindre organiserade grupper. Gemensamt för dem som trakasserar på nätet är att de utnyttjar olika aspekter av internet och sociala medier. Exempelvis utnyttjas ofta det faktum att man kan vara anonym², att offer ofta är tillgängliga på olika sociala medier, och att det är lätt att söka och hitta information om offer.

Vissa yrkesgrupper är mer utsatta för trakasserier än andra. Forskning har visat att exempelvis politiker och journalister, som deltar i det demokratiska samtalet i sin profession, är särskilt utsatta för trakasserier i form av hat, hot och andra kränkningar på nätet.³ I rapporten ”Hot och hat påverkar” från Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) vittnar förtroendevalda om att hat i form av påhopp, okvädningsord och trakasserier påverkar såväl person och privatliv som det demokratiska uppdraget. De intervjuade upplevde dessutom att hatet i sociala medier och digitala miljöer förekom i allt större utsträckning.⁴ I en undersökning som utfördes på Sveriges största diskussionsforum visade det sig att nästan hälften av de politiker, journalister, komiker, musiker och influencers som ingick i undersökningen utsatts för hatfulla kommentarer.⁵

Not. 2 Keipi, T., Näsi, M., Oksanen, A., & Räsänen, P. (2017). *Online Hate and Harmful Content: Cross-National Perspectives*. Abingdon and New York: Routledge.

Not. 3 Bladini, M. (2017). *Hat och hot på nätet. En kartläggning av den rättsliga regleringen i Norden från ett jämställdhetsperspektiv*. NIKK, Nordisk information för kunskap om kön, på uppdrag av Nordiska ministerrådet.

Not. 4 Sveriges Kommuner och Landsting. (2018). *Hot och hat påverkar - intervjuer om förtroendevaldas situation*. Sveriges Kommuner och Landsting. ISBN 978-91-7585-659-9

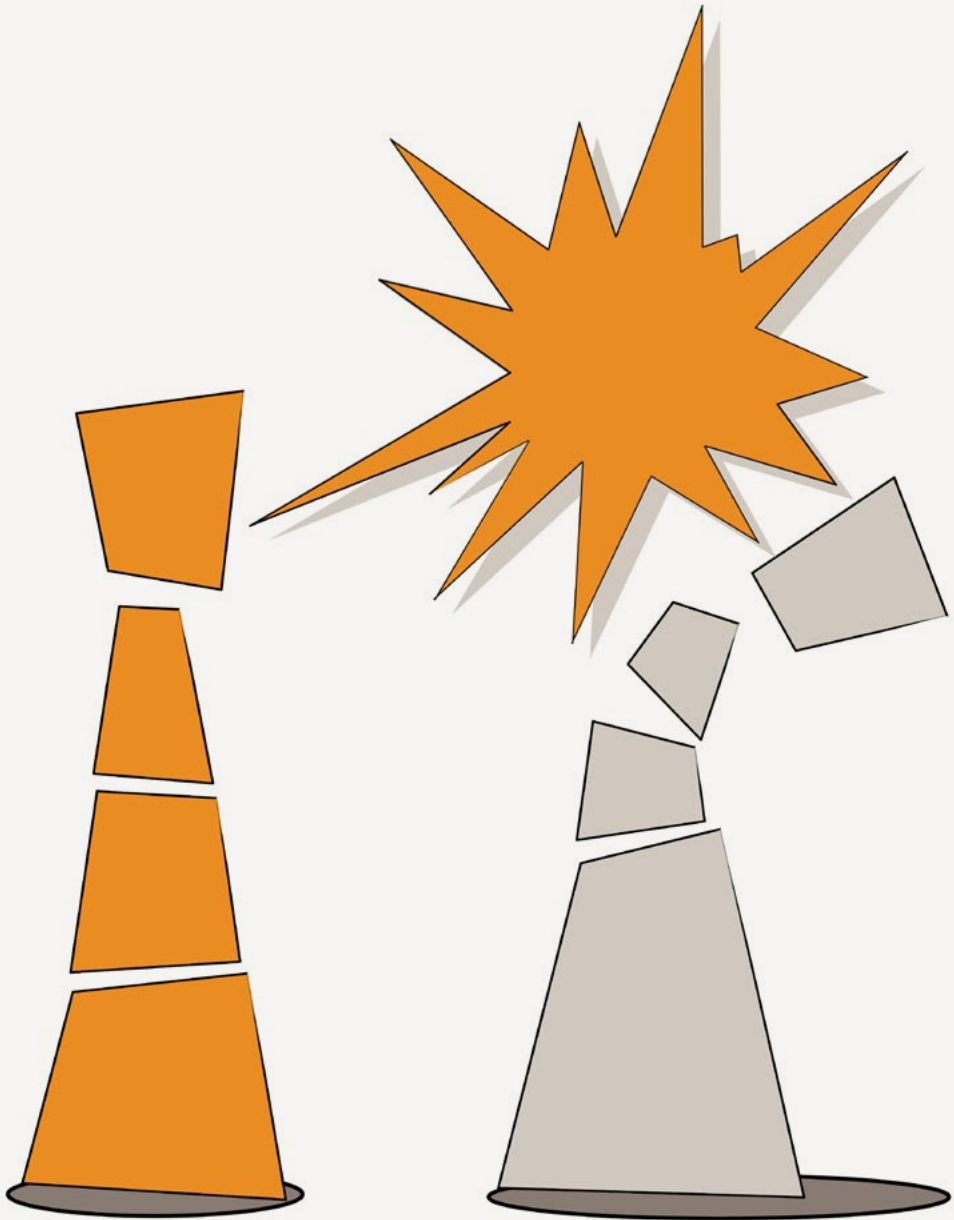
Not. 5 Fernquist, J., Kaati, L., Pelzer, B., Lindberg, S., Akrami, N., Cohen, K., & Pollack Sarnecki, H. (2020). *Det digitala hatets karaktär. En studie av hat mot kvinnor och män i utsatta yrkesgrupper*. Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI.

Undersökningen visade även att kvinnor utsattes för hat i större utsträckning än män och att kommentarerna mot kvinnor ofta var kränkningar om deras utseende eller var i form av sexuella trakasserier. Män utsattes i större utsträckning för kränkningar kopplade till deras profession och yrkesutförande.

Syfte

Även om personer som deltar i det offentliga samtalet på internet vittnar om ett allt hårdare debattklimat och förekomst av näthat,⁶ omfattar digitala trakasserier mycket mer än bara hatfulla kommentarer. Syftet med den här rapporten är att försöka skapa ett gemensamt språk med en gemensam terminologi och samtidigt beskriva de vanligaste förekommande taktikerna för att trakassera någon online. Det är dock viktigt att vara medveten om att nya sätt att trakassera, kränka och förminska någon i den digitala världen hela tiden uppkommer.

Not. 6 Betänkande av kommittén Nationell satsning på medie- och informationskunnighet och det demokratiska samtalet. (2020). Det demokratiska samtalet i en digital tid. Så stärker vi motståndskraften mot desinformation, propaganda och näthat. SOU 2020:56.

Taktiker för trakasserier

Trakasserier på internet, däribland sociala medier, innefattar en mängd taktiker och skadliga beteenden – allt från att dela oönskat innehåll om en person till att utge sig för att vara personen i fråga. Här beskrivs några olika taktiker som har uppmärksammats för att de använts för att trakassera någon på nätet.

Allmänt näthat

Näthat förekommer i en mängd olika former. Ett gemensamt ord för mycket grova förolämpningar, som ofta innehåller svordomar eller annat stötande språk, är **flaming**. En form av flaming är sexuella trakasserier som oftare är riktad mot kvinnor än män.⁷ **Sexuella trakasserier** omfattar uttryck som exempelvis kommentarer om personens kropp eller förmodade sexuella aktiviteter. Det kan också handla om ovälkomna inbjudningar, komplimanger och bilder exempelvis på manliga könsorgan. Kommentarer kan också vara hotfulla, som till exempel inlägg där skribenten uttrycker fantasier eller uppmaningar om att skada eller bestraffa en person.

Not. 7 Fernquist, J., Kaati, L., Pelzer, B., Lindberg, S., Akrami, N., Cohen, K., & Pollack Sarnecki, H. (2020). Det digitala hatets karaktär. En studie av hat mot kvinnor och män i utsatta yrkesgrupper. Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI.

Bekymmerstrollning

Bekymmerstrollning (eng. **concern trolling**) är när en person deltar i en diskussion och påstår sig hålla med om det som diskuteras – men samtidigt uttrycker en oro. Den som bekymmerstrollar är egentligen av motsatt åsikt till det som diskuteras, men bäddar in sin kritik i oro med syftet att splittra den grupp av individer som är av motsatt åsikt mot bekymmerstrollet.⁸

När ett bekymmerstroll attackerar en specifik individ handlar det om att trakassera individen på sätt att den uttryckta oron egentligen är kritik. Att bli bekymmerstrollad kan alltså uppfattas som att man får stöd av en person, men denna person är flitig med att kritisera.

Brigading och röstningsbrigading

Brigading är när en grupp individer går ihop för att gemensamt trakassera en individ. Brigading kan ta sig olika uttryck och ha olika syften. Attackerna koordineras i öppna diskussionsforum eller stängda grupper. Flera av de olika formerna av trakasserier som beskrivs i rapporten kan förstärkas genom att koordineras och är då en form av brigading.

Not. 8 IDG. (2017). Concern troll. IT-ord, ord och uttryck i it-branschen. <https://it-ord.idg.se/ord/concern-troll/> (Hämtad 2021-03-25).

Röstningsbrigading (eng. **vote brigading**) är när en grupp gemensamt koordinerar att delta och rösta enhetligt i någon form av omröstning. Detta kan exempelvis vara i digitala undersökningar, recensioner på produkter och tjänster. Röstningsbrigading kan även tillämpas på kommentarer i sociala medier där kommentarer som gruppen finner går i linje med deras åsikter får en stor mängd röster/gilla-markeringar och kommentarer av motsatta åsikter röstas ned. Denna typ av röstningsbrigading kan, om den riktas mot en specifik person, upplevas som trakasserande.

Catfishing

Catfishing, eller att bli **catfishad** innebär att bli kontaktad på internet av någon som utger sig för att vara någon annan.⁹ Personen bakom den falska identiteten har oftast inte för avsikt att någonsin träffa sitt offer. Den falska identiteten använder sig ofta av andra personers bilder och information för att verka så trovärdig som möjligt. Catfishing kan ha till syfte att bygga upp tillit så att offret på grund av empati eller skuld känslor ger ekonomiska bidrag till den fiktiva personen som den utsatte tror egentligen ligger bakom kontot.¹⁰ Även personen vars bilder används av den som catfishar kan känna sig trakasserad. Catfishing skrivs ibland som **catphishing**.

Not. 9 IDG. (2012). Catfishing.. IT-ord, ord och uttryck i it-branschen. <https://it-ord.idg.se/ord/catfishing/> (Hämtad 2021-03-23).

Not. 10 Vicente, V. (2021). What Does "Catfishing" Mean Online?. How-To Geek. <https://www.howtogeek.com/714763/what-does-catfishing-mean-online/> (Hämtad 2021-03-23).

Cyberstalking

Att använda internet för att systematiskt trakassera och skrämna någon kallas för **cyberstalking**.¹¹ Några enstaka negativa kommentarer på exempelvis Facebook räknas inte som cyberstalking, utan det är när en individ vid upprepade tillfällen trakasserats och fått ta emot oönskade och störande meddelanden som det kan betraktas som cyberstalking.¹² En gemensam benämning för när en individ trakasseras på flera olika sociala medier samtidigt är **cross platform harassment**. Dessa trakasserier är svårare att anmäla, eftersom bara en bråkdel av trakasserier sker på respektive plattform.¹³

Deepfakes

Deepfakes är när artificiell intelligens använts för att skapa fejkade filmer, ljudklipp eller bilder av individer utan deras medgivande. Material som skapas på detta sätt kan ibland vara så verklighetstroget att det kan vara näst intill omöjligt att upptäcka att det är fejk.¹⁴ Deepfakes kan användas för att trakassera och skada en individs anseende genom att skapa och publicera filmer eller röstklipp där individen uttalar sig eller beter sig kontroversiellt.

Not. 11 Durkin, K. (2018). Cyberstalking. In B. Warf (Ed.), *The SAGE Encyclopedia of the internet* (pp. 165-167). SAGE Publications, Inc.

Not. 12 Tripwire. (2018). What Cyberstalking Is and How to Prevent It. Tripwire – The State of Security. <https://www.tripwire.com/state-of-security/security-awareness/what-cybers-talking-prevent/> (Hämtad 2021-03-23).

Not. 13 Women's speech project. (2020). Online abuse 101. Women's media center WMC. <https://womensmediacenter.com/speech-project/online-abuse-101#crossPlatformHarassment> (Hämtad 2021-03-22).

Not. 14 Om du är intresserad av att se exempel på deepfakes och samtidigt testa om du själv kan avgöra om klipp på personer är fejkade eller äkta kan du besöka CNN:s hemsida om deepfakes: <https://edition.cnn.com/interactive/2019/01/business/pentagons-race-against-deepfakes/>.

Ett av de första exemplen på deepfakes är en mycket uppmärksam-
mad video som förefaller visa den före detta amerikanska presi-
denten Barack Obama som säger ”President Trump is a total and
complete dipshit”. Videon skapades med syftet att uppmärksamma
deepfakes och falska nyheter på nätet.¹⁵

Doxing

Doxing innebär publicering av privat eller känslig information
om en individ på internet.¹⁶ Doxing kan också benämnas som en
uthängning. Den publicerade informationen kan exempelvis vara
privata fotografier, filmer eller information från olika register.
Syftet är ofta att använda informationen för att försöka skada per-
sonens anseende eller trovärdighet. Doxing kan också innebära att
information om individens familj, släkt eller vänner används för
att skada personens anseende eller trovärdighet. Doxing behöver
inte bara riktas mot en individ utan kan även göras mot en organi-
sation när publicering av känsliga dokument sker.¹⁷ Doxing skrivs
ibland som **doxxing** eller **doxning**.

Not. 15 Vaccari, C., & Chadwick, A. (2020). Deepfakes and disinformation: Exploring the impact of synthetic political video on deception, uncertainty, and trust in news. *Social Media+ Society*, 6(1), 2056305120903408.

Not. 16 Näthatshjälpen. Doxing. <https://nathatshjalpen.se/a/doxing/> (Hämtad 2021-03-23).

Not. 17 IDG. (2015). Doxing. IT-ord, ord och uttryck i it-branschen. <https://it-ord.idg.se/ord/doxing/> (Hämtad 2021-03-22).

Dogpiling

Dogpiling är benämningen för när en stor mängd individer tillsammans plötsligt överöser en enskild individs kommentarsfält eller inkorg med trakasserier som exempelvis hat- och hotfulla meddelanden.¹⁸

Dödsnamn

Att trakassera någon genom användandet av **dödsnamn** (eng. **deadnaming**) innebär att en persons tidigare namn avslöjas utan dennes medgivande. Att bli utsatt för detta är framför allt vanligt bland trans- eller icke-binära personer, grupper som i hög utsträckning riskerar att utsättas för både våld och diskriminering.¹⁹

Hundvissla

Uttrycket hundvissla (eng. **dog whistle**) syftar på något som likt en faktisk hundvissla inte kan uppfattas av alla. Hundvisslande kan användas som ett sätt att skriva trakasserande kommentarer på ett sätt så att bara de insatta förstår att det faktiskt är trakasserande. På så sätt kan den som uttrycker trakasserier slipa ställas till svars för det som skrivs.

Not. 18 Pen America. Defining "Online Abuse": A Glossary of Terms. Online Harassment Field Manual. Pen America. <https://onlineharassmentfieldmanual.pen.org/defining-online-harassment-a-glossary-of-terms/> (Hämtad 2021-03-22).

Not. 19 Hughto, J. M. W., Reisner, S. L., & Pachankis, J. E. (2015). Transgender stigma and health: A critical review of stigma determinants, mechanisms, and interventions. *Social science & medicine*, 147, 222-231.

Ett historiskt exempel på en hundvissla är användandet av trippelparenteser runt namn eller organisationer för att uppmärksamma att personen eller organisationen antas ha judisk börd eller anknytning.²⁰ Ett annat exempel på en hundvissla är uttrycket ”big pharma” inom diskussioner om vaccinationsdebatten. I vissa grupper tolkas uttrycket som ett ställningstagande mot vaccin medan det i andra grupper tolkas som en allmän skepsis till storföretag.²¹

Listning

En person som blir listad har fått sitt namn publicerat på en lista av personer som blir utpekade i ett negativt sammanhang. Den som publicerat listan uttrycker inte alltid några önskade åtgärder mot individerna på listan, men att förekomma på listan kan ändå uppfattas som skrämmande och hotfullt.

Ett exempel på en listning var när en ugandisk tidning precis efter att Uganda infört en ny lag om strängare straff för homosexualitet publicerade en lista över 200 förmodat homosexuella personer.²² Andra exempel är när Radio Islam publicerade en lista på 3 900 personer med förmodat judiskt ursprung²³ och websidan ”Judar i

Not. 20 Kaati, L., Cohen, K., Akrami, N., Shrestha, A., Fernquist, J., Pelzer, B., Welander, F., & Isbister, T. (2017). Digitalt slagfält. En studie av radikalnationalistiska digitala miljöer. Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI).

Not. 21 Göteborgs universitet. (2019). Hundvisslor i fokus: forskare ska studera dolda politiska budskap. Göteborgs universitet, institutionen för filosofi, lingvistik och vetenskapsteori. <https://spraktidningen.se/blogg/veckans-nyord-hundvissla> (Hämtad 2021-03-25).

Not. 22 Svenska Yle. (2014). Ugandisk tidning publicerade lista över homosexuella. Svenska Yle. <https://svenska.yle.fi/artikel/2014/02/25/ugandisk-tidning-publicerade-lista-over-homosexuella> (Hämtad 2021-03-23).

Not. 23 Blomkvist, O. (2005). Näringslivstoppar på judelista. Realtid. <https://www.realtid.se/naringslivstoppar-pa-judelista> (Hämtad 2021-03-23).

Sverige” som listade svenska judar med namn, bild och befattning.²⁴ Judelistorna har skapats av personer som anser att judar har för mycket makt och inflytande. Publiceringen påminner om det systematiska utrotandet av judar som skedde under andra världskriget.

Massanmälningar

De flesta sociala medier har ett system för att anmäla användare som inte följer reglerna. Systemet har till syfte att varna eller stänga av användare som bryter mot användarreglerna. Massanmälningar syftar till att göra flera anmälningar mot en individs konto i hopp om att få användaren avstängd från plattformen.²⁵ Den stora mängden anmälningar sker antingen genom att flera användare anmäler kontot eller genom att datorprogram automatiskt anmäler en användare flera gånger.

Tusentals offer har i dagsläget blivit utsatta för massanmälningar och det finns exempel på individer som blivit avstängda från Instagram och aldrig fått tillbaka sina konton.²⁶

Not. 24 Bråstedt, M., Cardell, J., & Micu, P. (2018). Hatlista över judar nu borttagen från Google. Aftonbladet. <https://www.expressen.se/nyheter/uppgifter-till-expressen-hatlistan-borttagen-fran-google/> (Hämtad 2021-03-23).

Not. 25 Pen America. Defining “Online Abuse”: A Glossary of Terms. Online Harassment Field Manual. Pen America. <https://onlineharassmentfieldmanual.pen.org/defining-online-harassment-a-glossary-of-terms/> (Hämtad 2021-03-22).

Not. 26 Alasaad, D., Kayser-Bril, N., & Qureshi, S. (2021). The Insta-mafia: How crooks mass-report users for profit. Algorithm watch. <https://algorithmwatch.org/en/facebook-instagram-mass-report/> (Hämtad 2021-03-22).

Meddelandebombning

Meddelandebombning (eng. **flooding**) är att skicka en så stor mängd e-postmeddelanden till en e-postadress att det på grund av tekniska begränsningar försvårar eller helt blockerar individen från att använda tjänsten.

Olovlig identitetsanvändning

Olovlig identitetsanvändning (eng. **online impersonation**) på sociala medier innebär att en person skapar falska konton i någon annans namn. Det kan exempelvis innebära att bilder på den utsatte används och att personen som skapat kontot skickar kontaktförfrågningar till individens familj och vänner med det falska kontot.²⁷ Olovlig identitetsanvändning kan också ske genom att någon använder någon annans inloggningsuppgifter till ett konto på sociala medier.²⁸

Falska konton kan även användas för att i stor skala sprida hatfulla meddelanden eller politiska budskap, och istället för att använda sina egna konton används konton som uppfattas som andra individers. Ytterligare ett syfte kan vara att kränka och ge dåligt rykte till den person vars identitet blivit stulen genom att exempelvis publicera provocerande bilder eller kontroversiella åsikter i dennes namn.²⁹

Not. 27 Lawline. (2019). Hur går man tillväga när någon skapat ett fejk-konto i ens namn på Facebook?. Lawline. <https://lawline.se/answers/hur-gar-man-tillvaga-nar-nagon-skapat-ett-fejk-konto-i-ens-namn-pa-facebook> (Hämtad 2021-03-25).

Not. 28 Kambellari, E. (2017). Online Impersonation: I Have a Right to Be Left Alone v. You Can't Mandate How I Use My Privacy Toolbox. You Can't Mandate How I Use My Privacy Toolbox (September 2017). The University of Illinois Timely Tech online journal (September, 2017).

Not. 29 Rafter, D. (2020). Social Media Identity Theft: How to Protect Yourself. NortonLifeLock. <https://www.lifelock.com/learn-internet-security-social-media-behavior-leads-identity-theft.html> (Hämtad 2021-03-23).

RIP-trolling

RIP-trollning eller **grief trolling** är när en individ utsätts för håån gällande en nära anhörigs bortgång. Materialet kan vara texter eller bilder och kan exempelvis skickas till den utsatta genom kommentarer i kommentarsfält eller privata meddelanden, men kan också vara material som publicerats på internet som den anhöriga råkar ta del av oavsiktligt.³⁰

Ett exempel på RIP-trolling är när det skapades en minnessida på Facebook efter att en femtonårig pojke drunknat i Lake Michigan 2013. Minnessidan fylldes efter ett tag med bilder på drunknade personer och håånfulla kommentarer, något som pojkens föräldrar såg.³¹ Det finns fall där personer dömts till fängelse på grund av RIP-trolling. År 2011 blev en man dömd till 18 veckors fängelse efter att ha publicerat stötande innehåll på olika minnessidor för bortgångna barn.³²

Not. 30 Phillips, W. (2011). LOLing at tragedy: Facebook trolls, memorial pages and resistance to grief online. *First Monday*.

Not. 31 Pratt, G. (2013). Cruel online posts known as RIP trolling add to Tinley Park family's grief. *Chicago Tribune*.

Not. 32 De Castella, T., & Brown, V. (2011). Trolling: Who does it and why? *BBC News Magazine*.

Sealioning

Ett **sjölejon** (eng. **sealion**) är en person som trakasserar genom att låtsas vilja debattera, men som konstant enbart frågar efter källor, bevis, och förklaringar, även för självklara uttalanden av motsidan.³³ Syftet är att trakassera och utmatta offren/motsidan genom att dra in dem i ändlösa småstrider om detaljer, och att skapa osäkerhet bland mer neutrala läsare. Samtidigt betar sig ”sjölejonet” hela tiden väldigt hövligt, så när offret får nog och blir arg eller ger upp, då framstår det som offrets fel.

Sexuell utpressning

Sexuell utpressning (eng. **sextortion**) är en utpressningsform där bilder eller filmer av naken eller sexuell karaktär av en individ hotas spridas om denne inte uppfyller vissa krav. Dessa krav kan exempelvis vara att skicka mer naket innehåll, föra över pengar eller utföra sexuella handlingar.³⁴ Både kvinnor och män kan bli offer för sexuell utpressning och i Storbritannien har åtminstone fyra unga män begått självmord efter att ha blivit utsatta.³⁵ Sexuell utpressning ska inte förväxlas med **hämndporn** (eng. **revenge porn**) som innebär att bilder eller videor av sexuell karaktär utan personens medgivande publiceras med syftet att hämnas på en tidigare partner.³⁶

Not. 33 Shepherd, M. (2019). 'Sealioning' Is A Common Trolling Tactic On Social Media--What Is It? Forbes. <https://www.forbes.com/sites/marshallshepherd/2019/03/07/sealioning-is-a-common-trolling-tactic-on-social-media-what-is-it/?sh=6fb8fca57a41> (Hämtad 2021-04-13).

Not. 34 Cyber civil rights initiative. Definitions. <https://www.cybercivilrights.org/definitions/> (Hämtad 2021-03-23).

Not. 35 National Crime Agency. Sextortion (webcam blackmail). <https://www.nationalcrimeagency.gov.uk/what-we-do/crime-threats/kidnap-and-extortion/sextortion-webcam-blackmail> (Hämtad 2021-03-23).

Not. 36 Enligt Nyordslistan 2013, Språkrådet och Språktidningens sammanställning av de ord som tillkommit eller etablerat sig i språket under det gångna året.

Swatting

Att ringa in en falsk polisanmälan i hopp om att individen som blir anmäld ska bli stormad av polisen kallas **swatting**. Uttrycket kommer från USA där personer falskanmält så grova brott att insatsstyrkan (eng. SWAT) stormat den oskyldiga individens bostad. Uttrycket swatting kommer ursprungligen från tv-spelsvärlden där personer som livestreamade utsattes för swatting som ett slags skämt för de som tittade på streamingen.³⁷

I början av 2020 rapporterade svenska polisen att ett flertal falsklarm om gisslansituationer inkommit. Polisen själva misstänkte att det i dessa fall rörde sig om swatting. I två av fallen rörde det sig om två unga kvinnor som satt och livestreamade då anmälan mottogs hos polisen.³⁸

I Kansas, USA sköts en 28-årig man ihjäl av polis under en swatting efter att polisen fått in ett samtal om en pågående gisslansituation i 28-åringens hem.³⁹

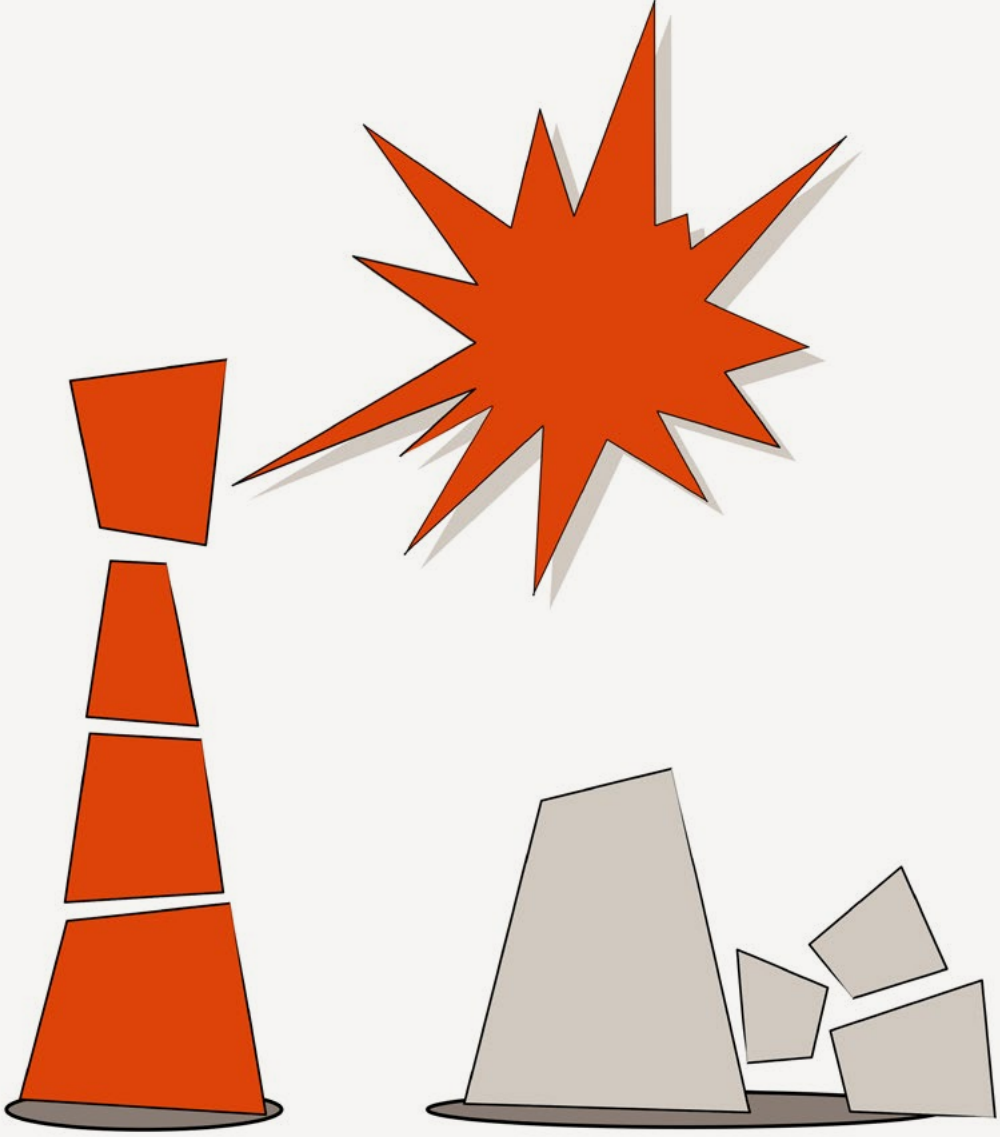
Not. 37 Kjellberg, T. (2020). Detta är "swatting". SVT Nyheter. <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vast/experten-forklarar-detta-ar-swatting> (Hämtad 2021-03-22).

Not. 38 Kjellberg, T., & Helander, V. (2020). Flera fall av falsklarm om gisslansituationer – polisen misstänker "swatting". SVT Nyheter.

Not. 39 BBC News. (2017). Police shoot man dead after alleged Call of Duty 'swatting' hoax. BBC News. <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-42523045> (Hämtad 2021-04-12).

Visa närvaro

Ett sorts trakasseri som kan uppfattas som hotfullt kan vara att personer med skrämself- eller våldskapital visar någon form av närvaro. Ett privat meddelande eller e-post med ett till synes oskyldigt innehåll kan av en person med stort skrämself- eller våldskapital användas för att markera närvaro och visa att avsändaren av meddelandet har hittat och identifierat den som meddelandet är skickat till. Utanför internet kan visande av närvaro ske genom att den utsatte får telefonsamtal eller brev.

Konsekvenser

Att utsättas för olika former av trakasserier kan innebära en stor påfrestning. Känslor som rädsla, oro och hjälplöshet är vanligt förekommande hos dem som utsätts för trakasserier.⁴⁰ Den som utsätts kan uppleva skam och en oro för att släkt och vänner ska uppmärksammas på trakasserier. Det är inte heller ovanligt att den utsatte oroar sig för sitt rykte och sin karriär och att inte kunna få nya jobb i framtiden. Den utsatte kan också uppleva en oro för sin fysiska säkerhet och i vissa fall även för sin familj och sina vänners säkerhet. För den som utsätts kan det också vara svårare att våga lita på andra människor, vilket kan leda till att den som blivit utsatt drar sig undan och undviker kontakt med andra.⁴¹ Forskning visar också att psykisk ohälsa som till exempel stress och depression är vanligt förekommande hos de individer som utsätts för trakasserier.^{42,43} De löper också större risk att begå självmord⁴⁴ eller att utveckla självskadebeteende.⁴⁵

Not. 40 Duggan, M. (2017). Online harassment 2017. Pew Research Center.

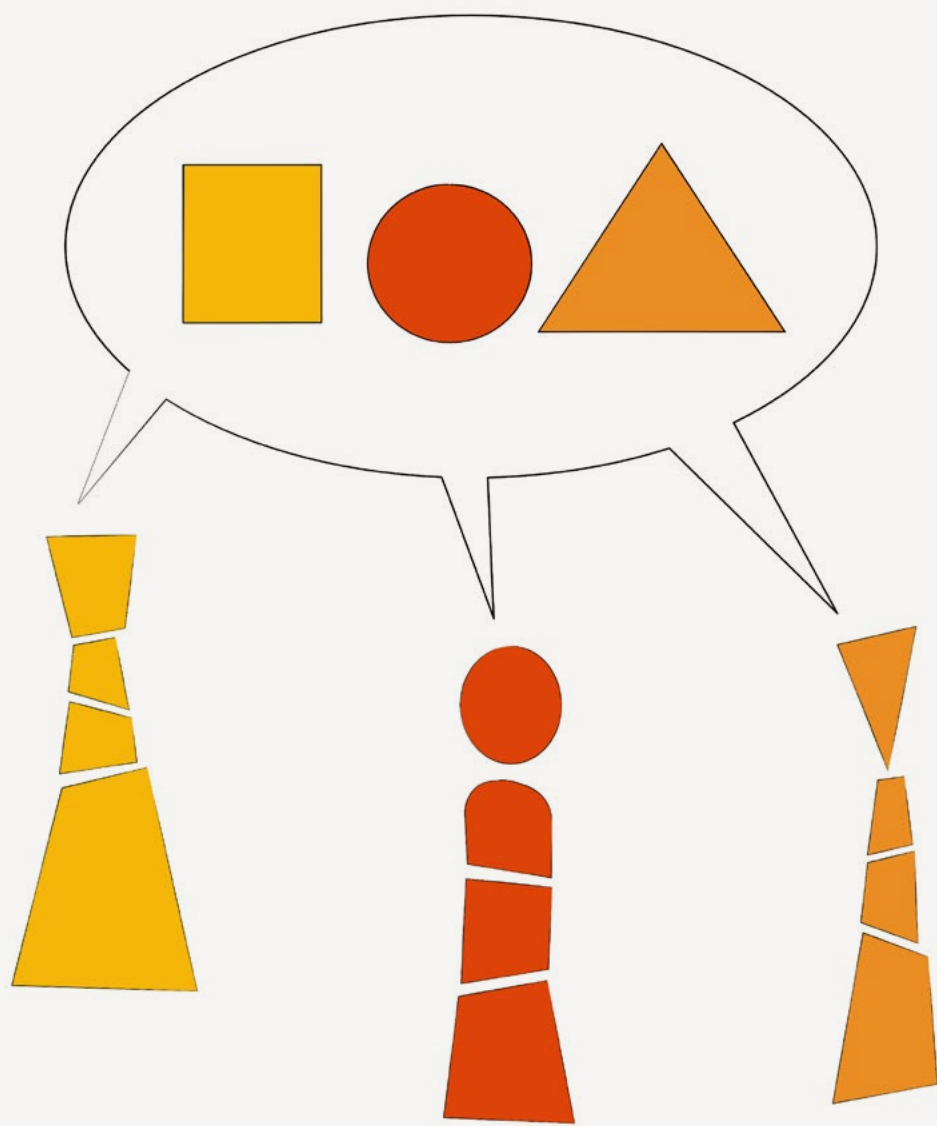
Not. 41 Klefbom, J. (2019) Näthat och psykisk ohälsa, finns det en koppling? Kapitel i rapporten #viberättar En rapport om näthat, dess konsekvenser och lösningar.

Not. 42 Korkodeilou, J. (2017). 'No place to hide' Stalking victimisation and its psycho-social effects. *International Review of Victimology*, 23(1), 17-32.

Not. 43 Nixon, C. L. (2014). Current perspectives: the impact of cyberbullying on adolescent health. *Adolescent health, medicine and therapeutics*, 5, 143.

Not. 44 Hinduja, S., & Patchin, J. W. (2010). Bullying, cyberbullying, and suicide. *Archives of suicide research*, 14(3), 206-221.

Not. 45 Price, M., & Dalglish, J. (2010). Cyberbullying: Experiences, impacts and coping strategies as described by Australian young people. *Youth Studies Australia*, 29(2), 51-59.

Om du blir utsatt

Trakasserier online kan ta en mängd olika uttryck och vissa trakasserier kan även utgöra brott. Vanliga brott är olovlig identitetsanvändning, olaga hot, ofredande, förtal och förolämpning. Det kan vara svårt att själv avgöra om trakasserierna är brottsliga. Om du blir trakasserad är det viktigt att anmäla till polisen – även om du är osäker på om ett brott har begåtts. Förringa inte din egen eller någon annans utsatthet och avgör inte allvaret i trakasserierna själv utan berätta precis vad som hände när du anmäler.⁴⁶

Om du är förtroendevald och uppfattar att du är utsatt inom ditt uppdrag är det viktigt att ange det redan i anmälan.

Not. 46 Sveriges Kommuner och Regioner. (reviderad upplaga 2020). Anmäl alltid hot, hat och våld. Det handlar om demokrati. Sveriges Kommuner och Regioner. ISBN 978-91-7585-818-0.

För att polisen ska ha så bra förutsättningar som möjligt att utreda brottet finns det några saker som kan vara bra att tänka på när du gör en polisanmälan:⁴⁷

- Anmäl så snabbt som möjligt. Ju snabbare polisen får kännedom om brottet desto snabbare kan polisen börja utreda och samla in bevisning.
- Spara bevis – även det som kan kännas obehagligt och är något som du kanske helst skulle vilja radera. Ta skärmdumpar på inlägg, e-post, sms och profiler som skrivit inläggen. Spara fullständiga länkar till inlägg och till den profil som utför trakasserierna.
- Var noga med tider, vilka plattformar, hur ofta och under vilken tid som trakasserierna skett.
- Uppge i anmälan varför du tror att just du blir utsatt för trakasserierna. Det finns särskilt utpekade grupper och utredare med särskild kompetens som utreder demokrati- och hatbrott. Dessutom kan motivet, alltså gärningspersonens motivation till att begå brottet, i vissa fall även innebära en straffskärpning.
 - Blir du utsatt på grund av ditt arbete som förtroendevald, konstnär, journalist eller som annan opinionsbildare kan brottet rubriceras som demokratibrott.
 - Blir du utsatt på grund av ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse, sexuell läggning eller könsöverskridande identitet kan brottet komma att rubriceras som hatbrott.

Not. 47 Sveriges Kommuner och Regioner. (reviderad upplaga 2020). Anmäl alltid hot, hat och våld. Det handlar om demokrati. Sveriges Kommuner och Regioner. ISBN 978-91-7585-818-0.

Att anmäla till polisen är inte bara viktigt för att kunna åtala och döma gärningspersoner, utan också för att antalet polisanmälningar är en viktig signal till samhället om att vissa typer av brott ökar eller minskar över tid. Antalet anmälningar ger också en signal om vilka brott som samhället ska prioritera. Det är av stor vikt att samhället agerar mot den här typen av brott då de är direkt demokratihotande.

Det kan vara bra att informera och ta stöd av kollegor eller säkerhetsansvarig om du utsätts för trakasserier på nätet. Det finns både hjälp och stöttning som du som brottsutsatt kan få.⁴⁸ På Brottsoffermyndighetens hemsida finns praktisk information om hur en rättegång går till, vad du som brottsutsatt har för rättigheter och var du kan vända dig för att få stöd.⁴⁹

Vill du läsa mer om säkerhetsarbete så har Säkerhetspolisen tagit fram handboken Personlig säkerhet.⁵⁰ Handboken innehåller råd och stöd till politiskt aktiva och andra utsatta yrkesgrupper om hur man ska arbeta med förebyggande åtgärder och skyddsåtgärder för att förhindra eller avstyra hotfulla situationer om de skulle uppstå. Handboken behandlar också närvaro i sociala medier och ger vägledning till hur man kan tänka när man kommunicerar på digitala plattformar.

Not. 48 Du kan läsa mer om de olika stöden i Sveriges Kommuner och Regioner. (2020). Anmäl alltid hot, hat och våld. Det handlar om demokrati. Sveriges kommuner och Regioner. ISBN 978-91-7585-818-0.

Not. 49 Besök Brottsoffermyndighetens hemsida: <https://www.brottsoffermyndigheten.se/utsatt-for-brott>

Not. 50 Finns att hämta på Säkerhetspolisens hemsida: <https://www.sakerhetspolisen.se/publikationer/personskydd/personlig-sakerhet.html>

Olika typer av trakasserier på nätet

Denna skrift har skrivits av FOI på uppdrag av SKR i syfte att försöka skapa ett gemensamt språk med en gemensam terminologi och samtidigt beskriva de vanligaste förekommande taktikerna för att trakassera någon på nätet.

Det finns behov av att ta till sig information och kunskap och omsätta den i sitt eget handlande. Ett gemensamt språk kan öka förståelsen för vilka taktiker som finns men ger också en grund för de viktiga samtal som vi gemensamt behöver föra för att sprida kunskap, öka medvetenhet och därmed möjliggöra en respektfull dialog i det demokratiska samtalet.

Det i sig är ett första steg till att vi tillsammans kan utgöra en motståndskraft till det hat och de trakasserier som skrivs på nätet.

ISBN 978-91-7585-961-3

Beställ eller ladda ner på webbutik.skr.se

Post: 118 82 Stockholm | **Besök:** Hornsgatan 20

Telefon: 08-452 70 00 | skr.se

**Sveriges
Kommuner
och Regioner**